

ГОДИНА

6
1869

ВОЈИН

БРОЈ

22

1. Августа.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Жлебне спредњаче и позадњаче. — Данашња тактика артиљерије.
Новине. — Ситнине.

Жлебне спредњаче и позадњаче

с тактичне тачке гледишта.

НАПИСАО

М. Драгомиров.

(СВРШЕТАК.)

На одстојању од 400 кор. већином се мора наступати одкрито, строј се сад промени и од сад, од свију средстава, које смо напоменули за умањавање губитка остаје једина — брзина движења. По томе држимо за боље, по што смо подпоре довели у ланац и приближили их трком непријатељу на 100 кор. отворити јаку ватру, да би тиме одвукли непријатељу пажњу од наших смакнутих чести, закривених ланцем; ове смакнуте чести, чим је ланац са својим смакнутих подпорама отпочео паљбу,*) долазе трком на линију ланца, за тим пређу у корак и нападају, имајући увек у виду, да све што је у једној чести, непремено напада. Остављање стрелаца а тим

---

*) Које ступају у ланац могу се у неколико размакнути и дејствовати расуто, тако као и при оружју, које се с пред пуни и код кога се јединствено тако, нешто ускорава паљба.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

више смакнутих чести назад, у таквом тренутку, под изговором да се предуготови напад ватром, — држимо да је врло неуместно; зарад неколико сувишних метака, нападати чести једном, по небад само половином баталијуна, чини нам се врло непаметно, кад можемо целим баталијуном напасти. Па је ли и могуће, напослетку, да пуцамо ланцем и четом, — кад су они са стране нападајућих, — у то место, где друге чете нападају? У забуни, која је у таким тренутцима неизбежна, чести, које су остављене позади, нанеће више штете својима, но непријатељу. **У време кад се бој бајонетом решава, треба оставити позади нападајућих чести, само оне, које не могу дејствовати хладним оружјем, дакле, једину артиљерију; то требају основно начело свега војничкога — начело чувања својих.*)**

К томе треба да додамо, да задржавање смакнутих чести баталиуна, на 400 кор. од противниковог положаја, не треба да буде за дуго; претрчавање с тог одстојања к ланцу са његовим смакнутим подпорама, треба извршити одмах, чим је ланац заузео положај и оборио ватру; ланац не треба да се зауставља, а сви треба да пређу у корак и да се брзо крећу кад се напада. То треба тако брзо извршити, да се непријатељ занет, и више или мање опијен сопственим пуцањем не умедне да нађе, кад нас већ на таком одстојању опази, са ког је стрелашће немогуће, **и где пред силом бајонета све**

*) Изузетак је врло редак и то за мала пешачка одељења, која туку непријатељев положај у бок, сљедователно, налазе се у страну од нападајућих чести толико, да их ове неће закрити тј. неће доћи у положај између тих одељења и непријатеља.

брзо пуцајуће и далеко терајуће системе подједнако вреде т.ј. ништа не вреде.

У том великом тренутку, осим земљишних случајности, које треба надвлађивати, заповедник треба да је готов у свакој минути да парира двема случајностима, које му може непријатељ причинити својим дејством. Ту разумемо: **обухватање бока и уступање после плотуна назад.** Уступни поредак парира сваком обухватању, и по томе, ако би бокови били одкривени, треба ударати на положај имајуће 2 чете заједно а 2 крила мало назад.

Уступање назад употребили су Французи против наше *) војске на Криму и како сведоче очевидци, оно је производило само тешки упечаток. Средство против тога ово је: ако се непријатељ повратио назад, у намери да одбегне, треба му сљедовати тако брзо, да вас он, у тренутку кад хоће нов плотун да опали, види непосредно за собом, са бајонетима готовим за бод, или већ и да бодете: сваки за цело увиђа, да ће он тад слабо помишљати на плотун.

Ето, по нашем мњењу, начина за наступање и нападање, где и с спредњачама можемо тући противника наоружаног позадњачама. Чувајте људе до решителног тренутка, стрељајте само онда кад је корисно а не да се тешите праскањем оружја, нападајте тако, да за вас нема средњег између пропасти и победе, и, с подпуним убеђењем кажем: победа ће бити ваша. Ко те истине не појима, тог никакво оружје неће спасти од пропасти, а коме су у тело и крв прешле — нема силе на свету, која би га сатрла.

*) Руске. — Пр.

Да видимо сад, шта би се могло опровргнути у таквом нападу.

Може ко год рећи, да претрчавање уморава људе, и да оно до неког степена заплеће процес напада.

Прво, претрчавање на 200—300 кор. није бог зна шта; ако гимнастика за време мирног упражњавања не може да приуготови војника за то, то зашто је онда? Друго, пред нападом обично се скидају ранци; треће, регуларно трчање заморава, па ко брани, да се оно замени трчањем расуто? Тамо где је јак унутрашњи поредак, где сваки десетар и под-официр, да не говорим о официрима, зна да је он заповедник чести и за њу одговара, тамо, такво трчање није неудобно. Пруси, који су увели у Европу стару, древну систему движења, ти Пруси већ су је одавно одбацили, и не само допуштају, већ заповедају да се такво движење чини, истина у извесним тренутцима. Сушност регуларне војске, не састоји се баш у томе, да се, не гледећи ни на што друго, одржава ред и поредак, већ у том, да се зна, кад их ваља држати а кад је опет корисно, на неколико тренутака, оставити их. Навика је за човека, друга природа. Научите га тако, да се он из непоредног јединачног движења, навикне у тренутку да пређе у густу масу, и он ће то извршити врло добро. Како сувременници говоре, војска Суваровљева тако се је брзо постављала у линију после извршеног напада, да се једва могло приметити лако таласање строја, и то у тренутку, кад су линије пролазиле једна кроз другу, а не по што су прошле.

Заплетање процеса напада због претрчавања, тешко да се и може назвати заплетањем, ако га

урачунамо у навику војске. При Суваровљевом начину нападања, требало је два таква предхода претрчавања кроз картечну линију пољске и пуковске артиљерије, — и то се није показало као заплетено. Сва је ствар у навици, која има неодолив уплив на све људе без разлике, независно од њихових умних и наравствених својстава.*)

Научити војску да напада показаним начином, није тешко и не иште много времена, само треба следовати настављењима суваровљевим, истина, у толико изложеним, у колико то условљава данашње оружје. Ако напади на празно буду безусловно изостављени у мирним упражнењима,**) ако се узме за постојано правило, да се при једностраном маневровању, за наступање и напад, јасно означи положај, који и сваки војник види, ако наступање к њему и за тим напад, буду извршени, набљудавајући све горе показане начине, тад можемо слободно рећи, да после пет — шест таквих „учења“ не ће бити у војсци, не само официра, но и подофицира, који не би усвојио те начине. Таква „учења“ ваља завршивати скрозним нападима, где се ти начини примењују већ против подвижних нишана.

Одбрана са спредњачама противу позадњача иде много лакше, него одступање, јер за све време напада, браниочеви стрелци и смакнуте чести саеривени су, и наступач може да пуца више или мање на срећу. При таким условима, сваки ће одобрити, да брзо стрељање не помаже много. Кад нападач дође

*) За то и ваља навикавати војнике на такве ствари, које одговарају и не противуслове бојним потребитостима и положајима.

**) Што је сад већ и учињено.

на одстојање напада, он ће обично (по моди) опстреливати положај; али бранилац не треба да му на ту праску одговара; — он треба да чека док нападач дође до на 60 кор. или почне да прелази препоне, које ланац бране: па тад да устане или изиђе иза заклона, да стреља нападајуће чести и затим да бајонетом нападне. Један плотун задржан до подобног одстојања више учини, него сви претходни плотуни непријатељеви. Све то није тешко утувити, кад се на положаје, заузете за одбрану **скроз** напада, и кад се чине „таква учења“ с бојним вишецима, која су кадра да спреме војску за напад и одбрану.

Ако официр и војници утуве одстојања, са којих треба да врше казана дејства, ако се, при кретању на јуриш леп корак промени у чврст и брз и војницима се закаже, да само онај бије који спокојно стреља и ствар до бајонета доводи, не гледећи ни на што друго; ако све тако буде — чест, наоружана спредњачама не само да ће часно и чврсто стајати против непријатеља наоружаног позадњачама, него ће га и победити. Војска — то је жива сила; у њој се све држи на појмовима, које она има о непријатељу и његовим средствима. Презирати непријатеља исто је тако опасно, као и увеличавати његову силу сопственим разглашавањем и женским сплеткама на степен неодоливости. Нека је она сама ништавило, а увеличава се тим разглашавањем до степена неодоливости. Нека је ваше оружје сто пута боље од непријатељевог, а ви уобразите себи, да је оно горе, и то предубеђење у војнике уђе, — тад је пропаст неизбежна. Гледајмо колико можемо, да не стварамо себи уображене идеје; да свако од нас не само

говори, већ истинито и појима, да човек није кадар учинити ништа, што би ван јестаства било, да амајлија у нашем веку нема; да сва усавршавања могу отежавати достижење војне цељи, али недостижима их не могу учинити за онога, ко појима, да у боју побеђује само онај, који успех над непријатељем приписује више личној опасности, ко не губи поуздања у себе и ко не очајава у самим тешким положењима; ко, на послетку зна, да је силе у човеку, које не може сатрти никакво оружје — сила разумног обучавања, воље, наравствене енергије.....

Заључујући, узимамо слободу, обратити пажњу наших читалаца на то, да смо ми претресали питање с тачке гледишта **чисто тактичног** као што каже и наслов чланка, и као што, надамо се, показује његов садржај.

ПРЕВЕО

Станојло Стокић,

потомац у војној Академији.

Данашња тактика артиљерије.

ПРЕВОД С РУСКОГ

(НАСТАВАК.)

Бенерао Декер прекорава артиљеристе што слабо пазе на ово последње. „Батерије, пише он,“ често падају у ту погрешку, што не прате пажљиво токове ствари; у сљед чега се навикавају да мере своје дужности чисто артиљеријском мером.“

Тамо где време и прилике допуштају, као на прилику при обрани, или при ранијем распоређају батерије на положају, ваља рекогносцирати земљи-

WWW.UNI
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ште пред батеријом. Познато одстојање, то је главни услов за ваљано дејство жљебне артиљерије; на том основу постоји правило: да кад коле имамо времена, треба да одредимо одстојања у правцима, којима држимо, да ће непријатељ наступати.

14). **Резервна артиљерија.** Већ смо казали да је за решавајући удар веома нужно употребити артиљерију у масама. Примећујемо, да завођењем жљебних топова није измењена ова истина. Мађента, Солферино и Садова убеђују нас о томе, да велике батерије нису изгубиле свој значај, но, при тачнијем гађању, и већем дејству њиховом, постале су још способнијима да припомогну победи.

Те битке а тако исто и оне код Фредриксбурга, Шанклорвила и Гетисбурга у Америци, јасно сведоче, да су веће батерије, од како је заведена жљебна артиљерија, добиле у сили.

Што се тиче реда и способности резервне и дивизијске артиљерије у већим биткама, то резервна артиљерија почиње битку с далеких одстојања, а даље дејство и успех уступа дивизијској артиљерији, па сама иде у резерву, и чека тренутак у ком ће појављен решити судбу.

Резервна артиљерија треба да се сачува невредима од непријатељевих метака докле не изиђе у бој т.ј. да буде ван домашаја непријатељевих метака. Избор најзгодније тачке, зависиће од земљишта и општег плана битке.

Распоређај резерве позади центрума по себи је згодан, али имајући слаба крила боље је да је што ближе њима. Одстојања између бојних линија треба да су таква, да би резервна артиљерија била ван не-

пријатељеве ватре, т.ј. околo 2000 метара позади друге бојне линије.

Распоређај резервне артиљерије зависи и од брзине којом треба она да изиђе у бој кад се позове; из тога следује, да је ваља разместити близу путова. Путови водећи из резерве у бојну линију, треба да су тачно опредељени. Те путове начелник резервне артиљерије заједно са батеријским командирима ваља подробно да осмотри, и по томе још зараније одреди пут којим ће која, и колико батерија ићи. Све ове предосторожности веома су важне; корист од њих показаће се у тренутку кад се артиљерија позове у бојну линију. Брзо кретање већих артиљеријских маса — није лак маневар; но ако се јошт за времена одклоне случајни нереди, то брзо кретање у реду и хитно развијање јест први услов за успех.

На послетку задаћа је резервне артиљерије: да поткрепи угрожене тешке бојне линије, да замени демонтиране дивизијске батерије, и да приправи решиви удар, или да задржи непријатеља од намишљеног удара,

Свршетак битке увек ће зависити од умешности у време користити се резервном артиљеријом, од вештине изабрати такву тачку за дејство, од које зависи непријатељева снага а наш успех.

Ово снажно и силно средство у рукама ђенијалнога начелника има да благодари за свој постанак Наполеону I.

Благодарећи силној резерви, артиљерија код Наполеона добила је значај самосталног рода оружја. Тако у битци код Лицена француска артиљерија из-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

бацила је 150.000 зрна, (по 200 на топ)*) код Бородине 600.000;**) а код Асперна аустријска артиљерија избацила је 40.000 метака.

Знатно је и дејство батерије Сенармонове код Фридланда, која је имала 36 оруђа, а избацила 2516 бојних фишека, и то: 362 пуна зрна на одстојању 500 метара и 2154 картечна метка на одстојању од 200 метара, а на последку и од 150.

На послетку, — страшна и једина у истрорији артиљерија по броју оруђа — (100) Лористонова батерија, у битци код Ваграма, отела је из руку аустријанаца победу у то време, кад је за Наполеона изгледала битка изгубљена.

Французи увек узимају велике батерије за решавање битке. Тако у битци код Мађенте, једна батерија од 40 оруђа, постављена на насип Миланске жељезнице, решила је битку. Излаз битке Солферинске може се приписати дејству једне батерије од 40 жлебних оруђа, која је аустријску коњицу на одстојању 2000 и више метара растројила, а тиме помогла сјајном нападу француске коњице.***)

Наводимо још пример срећног дејства артиљерије у битци код Вејле у Шлезвиг — Холштајнској војни. Пример је овај интересантан, јер прича подробно дејство аустријске артиљерије и одзив Данаца.

„Резервна артиљерија аустријске авангарде, која се састојала из 2 топа 8 Ћ ове батерије № 9 и 10, под командом мајора Нејбауера, ишла је у очи битке

*) Пиобер.

**) Богдановић.

***) Неке батерије у тој битци потрошиле су више од 300 метака на оруђе.

усиљеним маршем, по рђавим путовима исквареним дуготрајном кишом. Дошавши доцне ноћу 7. Марта на конак, морала је у 2 сата у јутру 8. истог месеца на ново путовати. Не хранећи коње она је тога дана по рђавим путовима ишла 12 сати непрестано, одмарајући се по врло мало. Око 4 сата по подне батерије беху позване у бој. У то време мајор Нејбауер приближи се 2-гој бригади. Добивши заповест да иде, незадржано поведе обе батерије с почетка касом а после галопом и прошао је по дубоком колотрагу 3500 метара за мање од 20 минута, и попео се на један узвишени таван у том тренутку, кад се 4 Ђ батерија № 6 спуштала с њега, да пређе поток и да изближе подржава наступање колона.

Развивши се на цоложају, пређе заузетом 4 Ђ батеријом, ова артиљерија отвори тако страховиту ватру на центрум данске војске, близу кога беше расположена једна 4 Ђ жљевна, једна 12 Ђ глатка батерија и неколико ракетних оруђа, да данска артиљерија не могући издржати ватру морала је да остави свој положај. Ово беше знак општег јуриша. Данци беху пробивени на више тачака и морадоше одступити.

Резервне батерије гонише Данце својом ватром од 2—3000 метара и истерају их на послетку из сеоца Грундета где су се мислили задржати с огромног одстојања.

Дошавши на место где беше непријатељ распоређен, могла се аустријска артиљерија уверити о дивном дејству својих метака. (СВРШИЋЕ СЕ).

Новине.

Начин, којим се служе неке војене власти и команданти при спровођењу молби официра или војени званичника, за одсуства — било по приватном послу, или због слабог здравља за у Бање, не одговара ни најмање војничкој тачности, која је нарочито у овоме преко потребна; на име, просто се послуже изразом: „Приложена молба за одсуство шаље се г. Министру на надлежно решење.“

Војене власти и команданти трупа морају да испитају свестрано стање ствари, и тек онда, кад је прека потреба молиочева за одсуство заиста доказана, да молбу Министру на решење пошаљу, са мњењем да се може уважити и да то не ће штетно бити по службу, или да је не треба уважити, што би било штетно по службу или што потреба није таквог рода, да молба по себи заслужује уважења.

Свакојако дужност је прве непосредне власти да тачно оцени потребу личну и потребу службе, па да то Министру представи, како би он на основу тога своју одлуку учинити могао.

Само кад се тако ради моћи ће се учинити, да се не повреде колико захтеви службе, толико и интереси појединих.

Даље догађало се је, а и догађа се, да неки од оних који су добили дозволење да за извесно време од дужности изостану, било по приватном послу, или ради лечења да иду у Бању, употребе дозволење по својој вољи чак после неколико недеља.

Ово порађа обично неред, а неред не сме се ни-

где а најмање у војсци трпети. Кад Министар даде дозвољење, он рачуна да се исто одмах употреби, и рачуна према томе кад може учинити расположење са лицем, које је одсуство тражило, а то бити не може, ако се једном добивено одсуство произвољно може употребити у свако време.

С тога Министар наредбом овом свима најстрожије препоручује, да се у будуће управљају по овоме: Одсуство се сваком рачуна од дана кад га почне употребити, а ово ће морати бити најдаље за 8 дана од дана, кад му је саопштено да је добио дозвољење: чим овај рок прође, молитељ губи право на одсуство и мора се понова с молбом за исто надлежним путем обратити.

Најпосле ушло је у обичај да се сваки, који је добио одсуство, моли за продужење и то обично кратким путем по телеграфу. Одступање од тога спада у ретки изузетак, а требало би по самој природи ствари да је противно, то јест да изузетно и по крајњој мери долазе молбе за продужење одсуства.

Министар не ће да предпоставља да се ово чини са предумишљајем и рачуном, али по што је и овакав рад одступање од редовног стања, што опет чини збрку и забуну у одређивању послова: то он не треба и даље да се продужује, јер не само што се захтевано одсуство не ће дозвољавати, него ће се водити и рачун о лицима, која с таквим неумесним захтевањима долазе, као о лицима која мало бригу воде о служби и о свом службеном положају.

По §. 75 закона дисциплинарног, молитељ се истина може обратити на Министра за продужење

WWW.UNI.NS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

одсуства, али је тамо изреком речено: да то учини **благовремено**, и по прекој потреби да у молби изложи тачно: од кога је, за што и на колико времена добио одсуство, као и за што му је продужење одсуства нужно.

Па и ако је законом предвиђено да може бити случаја преке потребе, који продужење изискују, не сме тражење продужења да пређе тако рећи у обичај, јер Министар не ће такав обичај више да трпи у војсци.

Нека сви који се моле за одсуство, оцене добро време које им је потребно да сврше своје послове, а они којима се прека потреба покаже да им је продужење нужно, нека се тачно §. 75 закона дисциплинарног придржавају.

Свима дотичним командантима и начелствима препоручујем да ово објасне својим подчињеним и да се старају да се од сад према овоме поступа.

*
* * *

* Појавило се питање: да ли да се војници народне војске парадно сарањују, као и војници стајаће војске.

Док су постојали штабови, наређено је било, да се народни војници, у мирно доба, не могу сарањивати парадно, што би то људе у раду задржавало, и што жеља није код свију људи једнака, јер, док једни хоће да праве параду, други воле да раде и не дангубе.

Но догађа се да власти дозвољавају парадно сарањивање, кад год хоће војници да драговољно одаду ту почаст свом упокојеном другу.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

То је лепо, али и ту има тегоба и непрактичности, што се једном таква почест ода, а другоме не, а то вређа осетљивост родбине, па и појединих војника.

Па за то, да би се неприлике ове одклониле, и сахрањивање народњи војника за све родове војске, у једнообразност довело, Министар војни наређује у духу ранијих наређења, да се у будуће, народњим војницима, при сарањивању одаје војничка почаст по постојећим правилама онда, кад је народња војска на скупу, па се деси случај да који умре, и у опште кад су год под барјак позвани да војничку службу врше, или, кад који вршећи војничку дужност, у потери хајдука, лопова, и у обште повраћаја законог поредка погине, или од добивених рана код куће умре.

Но и у овим приликама одаваће се посмртна почест само са оним војницима, који су на лицу, и у близости, и то ако нису позвани да какве важне дужности војничке врше, које одлагања нетрпе, иначе ће се, и у том случају покојник саранити онако како се може.

* * *

* Највишим указом од 16 Јула арт. кап. I. кл. **Никола Чупић** по својој молби, због слабог здравља, стављен је у стање покоја, с пензијом која му по годинама службе припада.

* * *

* Највишим указом од 16 Јула арт. капетан I. кл. **Јоста Ненадовић** с погледом на §. 53 закона

о устројству војске, а на основу §. 70 закона о чиновницима, стављен је у стање покоја, с тим, да му се пензија има рачунати по годинама службе.

*

* *

* Министар војни решио је: да управу над шабачким градом од г. кап. Косте Ненадовића, који је стављен у стање покоја, привремено прими инспект. шабачког округа мајор г. Љубомир Цинцар-Јанковић.

Ситнине.

У угарској делегацији одбор за војне потребе саветовао се, хоће ли се одобрити 400,000 фор. коју суму заједнички војни министар иште да се саграде две оклопничке лађе, које ће по Дунаву пловити. Ово питање произвело је живу дебату. Стручни људи доказивали су, да се помоћу ових лађа може незнатна војска одупирати много силнијем непријатељу, ако би овај намеран био да силом пређе преко Дунава, или би у противном случају задржала прелазак непријатељев за један или два дана, а то у рату много чини. Неки су и о томе разлагали, како ова лађа може непријатељу пут пресећи на самом Дунаву, и тако не могући вратити се на своју обалу, ништа му друго не остаје но да оружје преда. Најпоследње одбор усвоји поискану суму. „(Срп. Нов.)“